

چالشهای اصلی حرفه حسابرسی و تشکیل نهاد ناظر

مرتضی اسدی

مقدمه

حرفه حسابرسی مستقل ایران در سالهای اخیر علاوه بر چالش ناشی از شرایط خاص محیط اقتصادی و محدودیتهای مربوط به تحریمها، با چالشهایی نظیر بهروز نبودن و تفکیک نبودن وظایف بهنجو مناسب در اسناد بالادستی مرتبط با حرفه حسابرسی، تشکیل نهاد ناظر بر حسابرسی مستقل که حدود هفت سال از شروع بحثها و مصوبه‌های مرتبط با آن می‌گذرد، ولی گزارش ارزیابی جامع مستقل و بی‌طرفانه نسبت به لزوم و نحوه تشکیل آن تهیه نشده و دیدگاه حساب‌رسان به آینده حرفه را با ابهام و عدم اطمینان‌هایی مواجه نموده است، روبه‌رو است. علاوه بر این، پایین بودن ضریب نفوذ حسابرسی و درآمد و حق‌الزحمه خدمات حسابرسی و پایین بودن میزان به‌کارگیری فناوریهای نوین (ابزار تحلیل داده، هوش مصنوعی، بلاک‌چین، یادگیری ماشین و...) و تسلط کم حساب‌رسان به زبان انگلیسی جهت استفاده از منابع بین‌المللی و ارتباطات بین‌المللی و نبود هماهنگی بین نهادهای نظارتی و حساب‌رسان مستقل که موجب هدر رفت بخشی از منابع حرفه می‌شود، از جمله چالشهای اساسی حرفه حسابرسی ایران است که در ادامه هر یک از آنها به‌طور مختصر تشریح می‌شود...

اسناد بالادستی مرتبط با حرفه حسابرسی

اسناد بالادستی نهادهای مرتبط با حرفه حسابرسی در ایران (سازمان حسابرسی و جامعه حسابداران رسمی ایران) مربوط به چند دهه گذشته است و با توجه به تغییر شرایط محیطی (مدل کسب و کار شرکتها، نوع و ماهیت ریسکهای کسب و کار، ابزار نوین جمع آوری، پردازش و انتقال داده ها در حجم بزرگ، کاربردهای جدید فناوری اطلاعات و دنیای دیجیتال و ...) و تغییر انتظارات ذینفعان از این حرفه (افزایش توجه به ویژگیهای مربوط بودن، سودمندی و شفافیت اطلاعات در گزارشهای حسابرسی به جای تاکید صرف بر ویژگی تاییدکنندگی و اعتباردهی)، نیازمند تجدیدنظر عمده است. از جمله این اسناد می توان به قوانین ماده واحده ها و اساسنامه های مربوط به تشکیل سازمان حسابرسی و جامعه حسابداران رسمی ایران اشاره کرد. مهمترین اقدامی که در این ارتباط باید انجام شود، تفکیک وظایف و مسئولیتهای این دو نهاد است. بند "د" و تبصره ۵ ماده واحده قانون استفاده از خدمات تخصصی و حرفه ای حسابداران ذیصلاح به عنوان حسابدار رسمی، موجب ایجاد وظایف مشترک بین این دو نهاد، و در عمل موجب چالش و رقابت بین آنها شده است. به منظور حفظ و ارتقای اعتبار حرفه حسابرسی و انسجام بخشی به نظارت بر حرفه حسابرسی مستقل و جلوگیری از نظارتهای چندگانه، نحوه نظارت بر حسابرسی مستقل باید هم زمان با به روزآوری قوانین و اساسنامه های نهادهای فوق و درج اصلاحیه های لازم در اسناد مربوط به هر یک از نهادهای مزبور و بر مبنای مطالعه و مشارکت ذینفعان این قوانین انجام شود. توجه به این نکته ضروری است که در صورت تشکیل نهادهای جدید برای نظارت بر حرفه حسابرسی مستقل، از درج موارد غیرمرتبط با نهاد مزبور در قانون تشکیل آن پرهیز شود و اصلاحیه های مربوط به سایر نهادها در اسناد بالادستی هر یک از آنها انجام شود. همچنان که در سطح بین المللی هم در هیچ یک از کشورهای عضو مجمع بین المللی ناظران بر حسابرسی مستقل (IFIAR) که مورد بررسی قرار گرفته اند، در چارچوب وظایف نهاد ناظر موضوعهای غیرمرتبط به حسابرسی مستقل گنجانده نشده است.

برخی الزامهای قانونی و مقرراتی وضع شده توسط مراجع

قانونگذاری (به ویژه ضوابط بودجه سنواری و بخشنامه های مرتبط با آن) و نهادهای ناظر (بخشنامه ها و ضوابط بانک مرکزی و سازمان بورس و بیمه مرکزی و ...) به طور گسترده ای مسئولیت حسابرسی و بازرسی قانونی را افزایش داده است، که این موضوع نه تنها به خدمات حرفه ای حسابرسی و یا وظایف بازرسی قانونی (مطابق اصلاحیه قانون تجارت) مربوط نیست، بلکه در اکثر موارد تنها ذینفع خدمات مزبور، دستگاه های خاص یا نهاد ناظر یاد شده می باشند. نکته حایز اهمیت این که قرار گرفتن زمان انجام این وظایف رعایتی در بازه زمانی اجرای عملیات حسابرسی و بازرسی قانونی، ضمن کاهش کیفیت حسابرسی صورتهای مالی، منجر به کاهش کیفیت خدمات حسابرسی رعایت نیز می گردد.

شفاف نبودن حدود مسئولیت بازرسی قانونی و وجود قوانین و مقررات متعدد به خصوص در حوزه شرکتهای دولتی، نه تنها موجب افزایش انتظارات ذینفعان (از جمله نهادهای نظارتی مثل بانک مرکزی و سازمان بورس و ...) شده بلکه باعث صرف بخش زیادی از وقت گروه های حسابرسی شده است، که به طور معمول باید به انجام حسابرسی صورتهای مالی اختصاص یابد. قابل ذکر است اغلب نهادهای ناظر، مسئولیتهای نظارتی خود را به شکلهای مختلف از جمله در

پایین بودن نرخ حق الزحمه حسابرسی

نه تنها باعث ناتوانی حرفه در

جذب سرمایه انسانی

و حفظ آن شده

بلکه توان حرفه برای سرمایه گذاری

در حوزه فناوری را نیز تضعیف نموده است

رشته حسابداری و همچنین عدم تمایل دانش‌آموختگان قوی دانشگاه‌های معتبر به کار در حرفه حسابداری شده است. برای رفع بخشی از این کاستیها، لازم است منابع مالی لازم جهت ارتقای سطح توانمندیها و زیرساختهای فناوری اطلاعات و دسترسی به نرم‌افزار، سخت‌افزار و سامانه‌های مورد نیاز در این خصوص، توسط نهادهای استفاده‌کننده از خدمات حسابداری مانند بانک مرکزی، سازمان بورس و اوراق بهادار، بیمه مرکزی و ... تامین شود و حق الزحمه‌های حسابداری نیز متناسب با نسبت حق الزحمه به شاخصهای اقتصادی در دیگر کشورهای جهان، افزایش یابد.

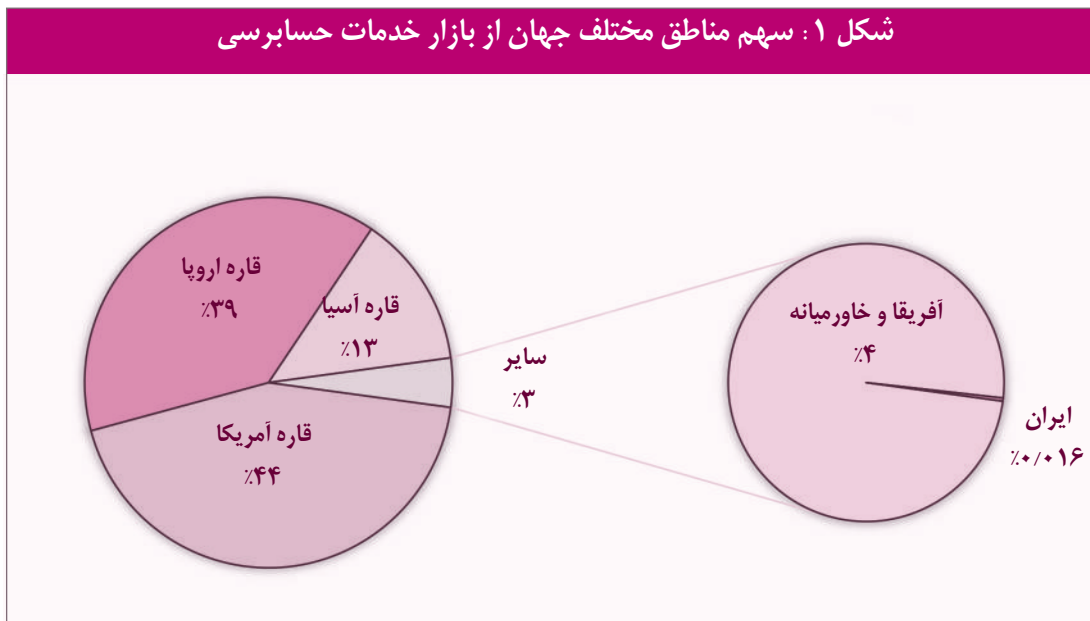
بازار خدمات حسابداری در جهان شامل ارائه خدمات حسابداری، حسابداری، انواع خدمات مشاوره‌ای و ... است. مجموع درآمد این حرفه در سال ۲۰۲۱ معادل ۵۸۷/۸ میلیارد دلار بوده که در مقایسه با سال قبل از آن، ۶ درصد رشد داشته است. این میزان در ایران با احتساب میانگین قیمت دلار ۲۵۰،۰۰۰ ریال در سال ۱۴۰۰ معادل حدود ۹۲ میلیون دلار است و کمتر از ۰/۰۱۶٪ از سهم بازار جهانی حرفه حسابداری را به خود اختصاص داده است. این میزان در مقایسه با اندازه اقتصاد ایران بسیار اندک است. سهم ایران در سال ۲۰۲۱ از تولید ناخالص جهانی (۹۴ تریلیون دلار) حدود ۱/۱ تریلیون دلار معادل ۱/۱ درصد برآورد شده است. برای متناسب شدن

قالب دستورالعمل، ابلاغیه و به حسابداری و بازرسی قانونی محول نموده‌اند. این درحالیست که هزینه‌ای نیز از این بابت متحمل نمی‌شوند و استفاده خاص از خدمات حسابداری مستقل و بازرسی قانونی، بدون پرداخت هزینه جبران خدمات منصفانه نبوده و نتیجه آن کاهش کیفیت خدمات حسابداری خواهد بود.

حق الزحمه حسابداری و درآمد حرفه حسابداری

منابع مالی در گردش (درآمد) حرفه حسابداری در ایران نسبت به شاخصهای اقتصادی، در مقایسه با دیگر کشورهای جهان بسیار پایین است؛ از این رو، حرفه حسابداری در دو بخش دولتی و خصوصی توان سرمایه‌گذاریهای لازم جهت تهیه ابزار مورد نیاز به منظور بهبود کیفیت خدمات حرفه‌ای را ندارد. همین امر باعث شده که حرفه حسابداری در عمل نتواند با تغییر شرایط محیطی (فناوری اطلاعات، ریسکهای نوظهور و مدل کسب‌وکارها و ...) و تغییرات در انتظارات استفاده‌کنندگان از خدمات حسابداری (ارائه گزارشهای به موقع، تحلیلهای متکی به کلان‌داده‌ها، مشخص کردن ریسکهای آتی و نقاط بحرانی، ارزش افزایی خدمات حسابداری و ...) خود را تطبیق دهد. از مهمترین پیامدهای این موضوع، خروج افراد توانمند از حرفه حسابداری، عدم تمایل افراد مستعد برای تحصیل در

شکل ۱: سهم مناطق مختلف جهان از بازار خدمات حسابداری

در ایران و پایین بودن ضریب نفوذ حسابرسی در همه لایه‌های اقتصادی کشور است.

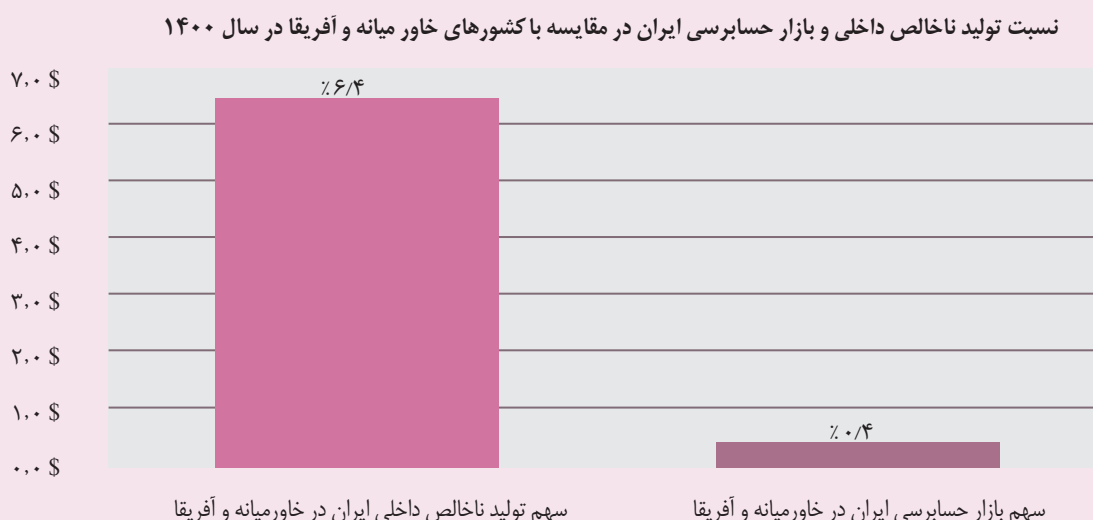
همانطور که شکل ۲ نشان می‌دهد، تولید ناخالص داخلی ایران معادل ۶/۴ درصد تولید ناخالص داخلی در منطقه خاورمیانه و آفریقا است، در حالی که سهم ایران از درآمد خدمات حسابرسی در این منطقه کمتر از ۰/۴ درصد است. یعنی برای متناسب شدن نسبت درآمد خدمات حسابرسی به تولید ناخالص داخلی در ایران با منطقه آفریقا و خاورمیانه نیز باید درآمد خدمات حسابرسی شانزده (۱۶) برابر مبلغ فعلی شود.

بررسی روند درآمد حرفه حسابرسی طی سالهای ۱۳۹۳ تا ۱۴۰۰ نشان می‌دهد درآمد ریالی حرفه طی ۷ سال گذشته به طور متوسط ۲۶ درصد رشد داشته است در حالی که معادل ارزی درآمد حرفه حسابرسی در این مدت به طور متوسط ۶ درصد کاهش داشته است، که این موضوع خواه ناخواه تاثیر نامطلوبی بر کیفیت خدمات ارائه شده توسط حسابرسان به همراه خواهد داشت. روند درآمدزایی ارزی و ریالی حرفه حسابرسی در طی سالهای ۱۳۹۳ تا ۱۴۰۰ به شرح نمودار شکل ۳ است. (متوسط نرخ ارز در ارزیابی درآمد حرفه بر حسب دلار طی سالهای ۱۳۹۳ تا ۱۴۰۰ به ترتیب ۳۲، ۳۴، ۳۶، ۴۳، ۸۹، ۱۳۹، ۱۹۴ و ۲۵۰ هزار ریال به ازای هر دلار می‌باشد).

درآمد خدمات حرفه حسابرسی در ایران با نسبت درآمد خدمات حرفه حسابرسی در جهان به تولید ناخالص جهانی، باید درآمد خدمات حسابرسی در ایران حداقل هفتاد (۷۰) برابر مبلغ فعلی شود. نسبت درآمد خدمات حسابرسی به جمعیت در سطح جهانی حدوداً برابر با ۷۵ دلار در سال است (۵۸۷،۸ میلیارد دلار تقسیم بر ۷،۷۹۴ میلیون نفر) که با دلار ۲۵۰،۰۰۰ ریالی معادل ۱۸،۷۵۰،۰۰۰ ریال خواهد شد در حالی که این نسبت در ایران ۲۷۰،۵۸۸ ریال (۲۳ میلیارد ریال تقسیم بر ۸۵ میلیون نفر) یعنی حدود ۶۹ برابر پایین تر از نسبت جهانی است. نسبت درآمد خدمات حسابرسی به تولید ناخالص جهانی (۵۸۷،۸ میلیارد دلار تقسیم بر ۹۴ هزار میلیارد دلار) برابر ۰/۰۰۶ است که این نسبت در ایران (۲۳ میلیارد ریال با شاخص سال ۱۳۹۰ برابر ۲۰،۸ میلیون ریال و تقسیم بر ۷،۵۶۹ هزار میلیارد ریال تولید ناخالص داخلی در سال ۱۴۰۰ به قیمت ثابت سال ۱۳۹۰) برابر با ۰/۰۰۳۷، یعنی در حدود یک شانزدهم نسبت در سطح جهانی است.

همانگونه که شکل ۱ نشان می‌دهد، سهم ایران از بازار خدمات حسابرسی حتی در منطقه آفریقا و خاورمیانه در مقایسه با اندازه اقتصاد ایران در سطح خاورمیانه و آفریقا بسیار ناچیز است. این مسئله بیشتر به دلیل نرخ پایین خدمات حسابرسی

شکل ۲: مقایسه نسبت تولید ناخالص داخلی به درآمد خدمات حسابرسی در ایران با منطقه آفریقا و خاورمیانه

حرفه در جذب سرمایه انسانی و حفظ آن شده، بلکه توان حرفه برای سرمایه‌گذاری در حوزه فناوری را نیز تضعیف نموده است. مجموع این عوامل در نهایت کاهش کیفیت حسابرسیها، کاهش اعتماد عموم به حرفه و کاهش اثربخشی حرفه حسابرسی به‌عنوان یک حرفه اطمینان‌بخش را در پی خواهد داشت. در رابطه با سازمان حسابرسی به‌عنوان یک شرکت دولتی، علاوه بر مشکلات مذکور، به دلیل وجود الزامهای بودجه‌ای ناظر بر شرکت‌های دولتی، امکان مدیریت بر منابع حاصل از آن نیز به میزان قابل توجهی محدود می‌باشد. لذا برای رویارویی با این ریسکها باید اقدام‌هایی در رابطه با افزایش میانگین نرخ حق الزحمه حسابرسی و تعیین حداقل برای آن و نیز اصلاحیهایی در ساختار سازمان حسابرسی صورت گیرد.

فناوریهای نوین

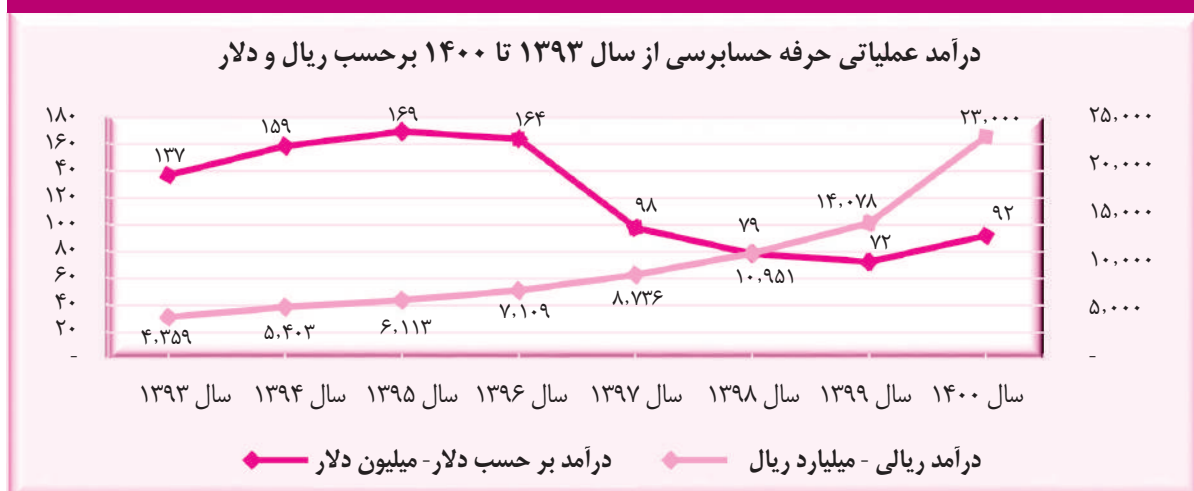
با توجه به گسترش فناوریهای نوین در سطح جهانی، حرفه حسابرسی نیز باید به فناوریهای جدید تجهیز شود. در این راستا و با توجه به نقش مهم پردازش الکترونیکی اطلاعات، استقرار و پیاده‌سازی حسابرسی رایانه‌ای و تدوین و توسعه استانداردها و مقررات برای گسترش حسابرسی رایانه‌ای و استفاده از فناوریهای نوین (مانند هوش مصنوعی، یادگیری ماشین، تحلیل داده‌های بزرگ و ...) در حسابرسی، اقدام‌هایی توسط سازمان حسابرسی

دلیل اصلی پایین بودن سهم ایران از بازار خدمات حسابرسی، پایین بودن نرخ خدمات حسابرسی و عدم پوشش حسابرسی بسیاری از واحدهای اقتصادی است که به نظر می‌رسد در این خصوص باید چاره‌اندیشی شود. نکته حائز اهمیت این‌که پژوهشهای مختلف که در سطح جهان صورت گرفته است، رابطه مستقیم بین میزان حق الزحمه حسابرسی و کیفیت حسابرسی را تایید می‌نماید. لذا به منظور بهبود سهم حرفه حسابرسی ایران از بازار این حرفه در منطقه و همچنین بهبود و افزایش کیفیت خدمات حسابرسی، افزایش نرخ خدمات حسابرسی و افزایش واحدهای اقتصادی زیر پوشش خدمات حسابرسی (ضریب نفوذ حسابرسی)، ضرورتی مهم است.

نرخ خدمات حسابرسی در کشورهای توسعه یافته و کشورهای منطقه به مراتب بیشتر از ایران است. طبق بررسیهای انجام شده، و اطلاعات به دست آمده از سایت Sal-ary Explorer که در نمودار شکل ۴ نشان داده شده است، میانگین درآمد سالانه مدیران حسابرسی در ۲۰ کشور منتخب ارائه شده است. درآمد ماهانه مدیر حسابرسی برای سال ۲۰۲۱ در ایران معادل ۳۰۰ میلیون ریال و نرخ دلار ۲۵۰ هزار ریال در نظر گرفته شده است (قابل ذکر است مبلغ مندرج در سایت Salary Explorer برای درآمد مدیران حسابرسی در ایران به مراتب کمتر از این میزان می‌باشد).

پایین بودن نرخ حق الزحمه حسابرسی، نه تنها باعث ناتوانی

شکل ۳: بررسی روند درآمد حرفه حسابرسی طی سالهای ۱۳۹۳ تا ۱۴۰۰

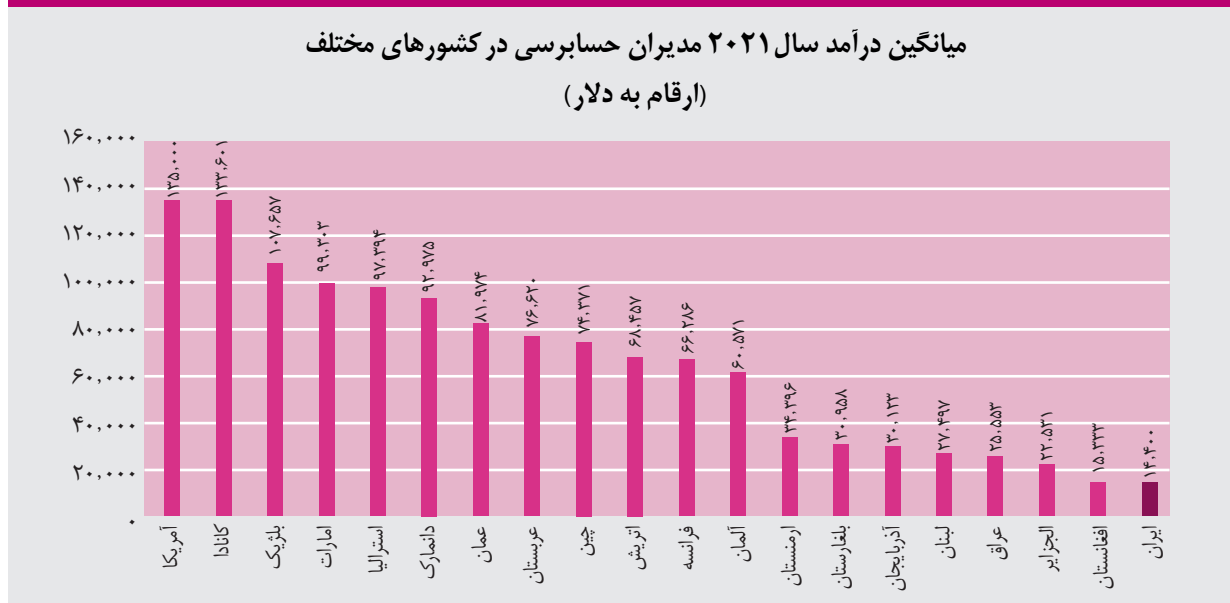

رتبه خوبی نیست. متأسفانه یکی از مشکلات در این بخش، میزان جذب نخبگان هوش مصنوعی در بازار کار ایران است. علاوه بر این که در کشور ما یکی از محدودیت‌های به کارگیری ابزار نوین فناوری اطلاعات، نبود سامانه‌های اطلاعاتی (داده‌ها) منسجم و یکپارچه و قابل دسترسی است، محدودیت مهم دیگری که در این زمینه وجود دارد اینست که در ایران داده‌ها به نوعی محرمانه تلقی می‌شوند؛ این درحالیست که مهمترین پیش‌نیاز به کارگیری موثر ابزار نوین به خصوص یادگیری ماشین، شفافیت و در دسترس بودن اطلاعات است. در برخی موارد، انتظاری که از حسابرس وجود دارد معادل کشف تقلب در تمام موارد وجود تقلب در صورتهای مالی و حتی کل شرکت است. این انتظارات با امکانات و وظایف حسابرسی مستقل به طور کامل انطباق ندارد. لذا برای رویارویی با این ریسک، علاوه بر این که با افزایش آگاهی عمومی باید انتظارات فرای توان حسابرسان را اصلاح کرد، باید شرایط به کارگیری فناوریهای نوین در رابطه با پیشگیری و کشف تقلب را بهبود بخشید که از جمله مهمترین آن‌ها استانداردسازی اطلاعات و دسترسی آزاد به اطلاعات و حذف محرمانگی اطلاعات و تامین منابع لازم در این خصوص است.

و برخی موسسات بخش خصوصی شروع شده و در حال انجام است. ولی حصول نتیجه مناسب مستلزم تامین منابع کافی جهت تهیه امکانات سخت‌افزاری و نرم‌افزاری لازم، آموزش کارکنان حرفه‌ای و استخدام نیروی انسانی متخصص است، که متأسفانه اقدام‌های قابل توجهی در این رابطه صورت نگرفته است. موفقیت در انجام حسابرسی رایانه‌ای و استفاده از ابزار نوین در حسابرسی، مستلزم ایجاد سامانه‌های اطلاعاتی همسان و استفاده واحدهای مشابه از زیرساخت‌های اطلاعاتی همسان و یکپارچه است که باید توسط وزارت امور اقتصادی و دارایی و نهادهای ناظر (بانک مرکزی و بورس و بیمه مرکزی) الزامی شده و پیگیریهای موثر جهت انجام آن صورت گیرد.

هوش مصنوعی و فناوریهای دیجیتال، علاوه بر این که توان انجام برخی از کارها را با کارایی و دقت بالا و هزینه‌ای حدود ۴۰ درصد پایین‌تر داراست، به راحتی پاسخگوی تقاضاهای در حال تغییر بازار نیز می‌باشد. بر اساس آمار ارائه شده، ایران در آمادگی جذب هوش مصنوعی رتبه ۷۲ را در دنیا دارد که در مقایسه با بخشهای دیگر مرتبط با هوش مصنوعی، همچون تولید علم (که ایران هشتمین کشور برتر دنیا از لحاظ مقاله‌های پراستناد در زمینه هوش مصنوعی است)،

شکل ۴: میانگین درآمد سالانه مدیران حسابرسی در ۲۰ کشور منتخب

تشکیل نهاد ناظر بر حسابرسی مستقل

یکی از چالشهای حرفه حسابرسی در ایران، عدم تفکیک نهادهای ارائه‌دهنده خدمات حرفه‌ای از نهاد نظارتی و توجه‌نداشتن به ویژگیهای خاص هر یک از آنها در مقایسه با سایر کشورهای پیشرو در این زمینه است. از این‌رو مطالعه جامع در خصوص تشکیل یک نهاد حرفه‌ای و یک نهاد نظارتی در ایران مشابه با سایر کشورهای جهان ضروری است. بدین‌صورت که نهاد حرفه‌ای از طریق اعضای حرفه و به‌طور کامل مستقل از دولت تشکیل، هدایت و راهبری شود و نهاد ناظر حسابرسی مستقل چابک و قوی نیز با استفاده از تجربه‌های کشورهای در سطح جهان و با لحاظ عوامل خاص محیط داخلی، زیرهدایت و راهبری حاکمیت تشکیل شود. در کشورهای دارای نهاد ناظر که عضو مجمع بین‌المللی ناظران حسابرسی مستقل می‌باشند، مسئولیت انتصاب اعضای هیئت راهبری مربوط به این نهادها برعهده دولت و ارگانه‌های دولتی و وزارتخانه‌ها گذاشته شده و در هیچ کشوری این فرایند متأثر از حرفه نیست. در کشورهای مزبور، رئیس هیئت راهبری نیز توسط ارکان حاکمیتی منصوب می‌شود. طبق بررسیهای انجام‌شده، در تعیین ترکیب اعضای هیئت راهبری همواره سعی بر این بوده است که این هیئت دارای بیشترین استقلال و کمترین تضاد منافع باشد.

نهاد ناظر حسابرسی مستقل باید با هدف حمایت و ارتقای منافع عمومی، دولت، سرمایه‌گذاران و دیگر استفاده‌کنندگان گزارشگری مالی تشکیل شده و در دستیابی به هر یک از اهداف کلی دولت نقشی کلیدی ایفا نماید.

دو هدف عملیاتی ناظر حسابرسی مستقل، که زیربنای فعالیتهای انتظام‌بخشی آن خواهد بود، عبارتند از:

- ترویج حسابرسی باکیفیت، گزارشگری شرکتی، راهبری شرکتی و
 - ترویج رقابت اثربخش در بازار برای کار حسابرسی قانونی.
- ناظر حسابرسی مستقل، باید به چهار اصل انتظام‌بخشی توجه کند:
- ترویج نوآوری در کار حسابرسی مستقل، گزارشگری شرکتی، راهبری شرکتی،

- ترویج اختصار، شفافیت و سودمندی در گزارشگری شرکتی،
 - همکاری نزدیک با سایر مقررات‌گذاران (ناظرین) در ایران و در سطح بین‌المللی، و
 - پیش‌بینی ریسکهای نوظهور راهبری شرکتی، گزارشگری، مقررات حرفه‌ای، یا حسابرسی از طریق آینده‌نگری و اقدام پیشگیرانه در صورت امکان.
- تفکیک‌نبودن وظایف نظارتی از وظایف مرتبط با ارائه خدمات حرفه‌ای به‌نحو مناسب، باعث بروز مشکل عدم‌نظارت مناسب و همچنین نظارتهای چندگانه و موازی در حرفه شده است.

نبود هماهنگی نهادهای ناظر و حسابرسان مستقل

همانگونه که اشاره شد به‌دلیل واضح و شفاف‌نبودن دامنه مسئولیت بازررس قانونی و عدم‌شناخت کافی (و یا کم‌توجهی) نهادهای نظارتی (ازجمله بانک مرکزی، بیمه مرکزی، سازمان بورس و اوراق بهادار) با دامنه کار و گستره مسئولیت حسابرسان مستقل، در بسیاری موارد انتظارهای نهادهای مزبور از حسابرسان با وظایف اصلی حسابرسی مستقل فاصله زیادی دارد، به‌طوری‌که در بسیاری از مواقع مسئولیتهای اصلی نظارتی مربوط به نهادهای یادشده، فراتر از وظایف حسابرسان مستقل به‌عهده حسابرسان گذاشته می‌شود. لذا در این زمینه، لزوم تنظیم مقرراتی برای افزایش هماهنگی و همسویی اهداف کنترلی و نظارتی نهادهای فوق و حسابرسان، از قبیل لزوم تشکیل کمیته‌ای متشکل از نهادهای ناظر و حسابرسان مستقل (شامل وزارت امور اقتصادی و دارایی، بانک مرکزی، بیمه مرکزی، سازمان بورس و اوراق بهادار، سازمان حسابرسی و جامعه حسابداران رسمی) با هدف به اشتراک‌گذاری رویکردها، نگرانیها، شواهد و اطلاعات در اختیار هریک از آنها، جهت افزایش اثربخشی و کارایی نظارت نهادهای مزبور و حسابرسی مستقل ضروری است.

نتیجه‌گیری

با توجه به تغییر شرایط محیطی (نوع کسب‌وکارها، نوع و ماهیت ریسکهای کسب‌وکار، ابزار نوین جمع‌آوری، پردازش و انتقال داده‌ها در حجم بزرگ، کاربردهای جدید فناوری اطلاعات و دنیای دیجیتال و ...) و تغییر انتظارات

تشکیل کمیته‌ای متشکل از نهادهای ناظر و حساب‌رسان مستقل (شامل وزارت امور اقتصادی و دارایی، بانک مرکزی، بیمه مرکزی، سازمان بورس و اوراق بهادار، سازمان حسابرسی و جامعه حسابداران رسمی) به منظور اشتراک‌گذاری رویکردها، نگرانیها، شواهد و اطلاعات در اختیار هریک از آنها، جهت افزایش اثربخشی و کارایی نظارت نهادهای مزبور و حسابرسی مستقل ضروری است. به علاوه، مشارکت کمیته مزبور در تنظیم قوانین و مقررات مالی و محاسباتی و مرتبط با حرفه حسابرسی، موجب بهبود کارایی و اثربخشی نظارت و حسابرسی می‌شود.

در شرایط فعلی محیط اقتصادی، سیاسی و اجتماعی و تا زمان انجام مطالعه جامع مستقل در خصوص تشکیل نهاد ناظر بر حسابرسی مستقل به نظر می‌رسد وجود یک شورای عالی نظارتی و سیاست‌گذاری حرفه حسابرسی مستقل (همانند شورای پول و اعتبار بانک مرکزی و یا شورای عالی بورس) که در سطح عالی سیاست‌گذاری و مقررات‌گذاری در سطح حرفه حسابداری و حسابرسی را به عهده داشته باشد و هماهنگی بین نهادهای نظارتی و حسابرسی را راهبری نماید و باعث حفظ و ارتقای کیفیت گزارشگری مالی شود، ضروری است.

منابع:

- اسدی مرتضی و منتظری آرشیبا، داده‌های بزرگ، هوش مصنوعی و آینده حسابداری، حسابدار رسمی، فصلنامه تخصصی جامعه حسابداران رسمی ایران، شماره ۵۶، زمستان ۱۴۰۰، صص ۲۲-۳۰.
 - Kingman, John. "Independent Review of the Financial Reporting Council". 2018.
 - Financial Reporting Council. "Funding the Audit, Reporting and Governance Authority: Consultation on the Financial Reporting Council proposals". July 2022.
 - <https://www.ifiar.org/members/member-directory/>.
 - <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?locations=Z4>.
 - <http://www.salaryexplorer.com/>.
 - www.iacpa.ir. گزارشهای هیئت عالی نظارت به مجمع عمومی جامعه حسابداران رسمی از سال ۱۳۹۰ تا سال ۱۴۰۰
 - <https://audit.org.ir/SiteV2/Shafaf/ExpenseReport/Financial-statements-1401.pdf>
- سازمان حسابرسی

دینفعان از این حرفه (افزایش توجه به ویژگیهای مربوط بودن، سودمندی و شفافیت اطلاعات در گزارشهای حسابرسی به جای تاکید صرف بر ویژگی تاییدکنندگی و اعتباردهی)، اسناد بالادستی حرفه و برخی از قوانین و مقررات مرتبط با حرفه حسابرسی نیازمند تجدیدنظر فوری است. و یکی از موضوعهای اساسی در این خصوص تفکیک شفاف وظایف حسابرسان دولتی با حسابرسان خصوصی و همچنین تفکیک وظایف نظارتی از وظایف حرفه‌ای است.

تامین منابع کافی جهت تهیه امکانات سخت‌افزاری و نرم‌افزاری لازم و آموزش کارکنان حرفه‌ای و به کارگیری نیروی انسانی متخصص علوم رایانه و آمار در کنار گروه‌های حسابرسی جهت گسترش حسابرسی رایانه‌ای و استفاده از فناوریهای نوین (مانند هوش مصنوعی، یادگیری ماشین، تحلیل داده‌های بزرگ و ...) در حسابرسی، از موضوعهای لازم در شرایط کنونی است.

ضریب نفوذ حسابرسی (فعالیت‌های اقتصادی ملزم به انجام حسابرسی) و نرخ حق الزحمه حسابرسی در ایران به نسبت جهان و کشورهای منطقه بسیار پایین است و این موضوع باعث عدم سرمایه‌گذاری مناسب در خصوص فناوریهای نوین و عدم جذب منابع انسانی با کیفیت و خروج منابع انسانی فعلی و در نتیجه کاهش کیفیت خدمات حسابرسی شده است. با توجه به این که عمده فعالیت‌های اقتصادی در ایران توسط بخش عمومی صورت می‌گیرد، انتشار اطلاعات حسابرسی نشده و کاهش کیفیت خدمات حسابرسی منجر به تولید اطلاعات نادرست و گمراهی استفاده‌کنندگان و در نهایت کاهش اعتماد عمومی به حاکمیت به عنوان متولی حمایت از منافع عمومی خواهد شد. در راستای حفظ و افزایش اعتماد عمومی به حاکمیت، توجه ویژه به حرفه حسابرسی به عنوان نگهبان اعتماد عمومی امری ضروری است. لازم است سهم درامدی خدمات حرفه حسابرسی با افزایش ضریب نفوذ و افزایش نرخ خدمات حسابرسی بهبود داده شود و با تعیین تکلیف نهاد ناظر بر حسابرسی مستقل چابک، قوی و به دور از تعارض منافع و دارای ویژگیهای مجمع بین‌المللی ناظر بر حسابرسی مستقل و لحاظ نمودن وضعیت داخلی، شرایط بهبود کیفیت خدمات حسابرسی فراهم شود.